

ANADOLU VE EGE'DE TARİH ÖNCESİNDE YAŞANAN DEPREMLERİNİN YERLEŞİM ALANLARINA ETKİLERİ

THE EFFECTS OF THE AEGEAN AND ANATOLIAN EARTHQUAKES TO THE HUMAN SETTLEMENTS IN THE PREHISTORIC TIMES.

Şengül AYDINGÜN¹

Posta adresi: ¹Kocaeli Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü

E-mail: Sengul19@gmail.com

ÖZ Günümüzde olduğu gibi, Anadolu ve Ege denizindeki adalarda ve Yunanistan ana karasında tarih öncesi çağlarda da pek çok depremin yaşandığı, jeolojik ve coğrafik araştırmaların yanında, arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan sonuçlardan da anlaşılmaktadır. Jeolojik ve sismolojik araştırmalar tarih öncesi çağlardan beri Anadolu ile Ege Denizinin iki yakasında gerçekleşen depremlerin her iki coğrafyayı da etkilemiş olduğunu göstermektedir. Jeofizikçilerin Ege Dünyasını muhteşem sismolojik bölge olarak görmeleri dikkat çekicidir.

Anadolu ve Ege'de depremin yaşandığına dair izler, özellikle eski yerleşimlerin yapı katlarındaki zemin farklılıkları ve duvar devrilmelerindeki biçim değişiklikleri ile ve çanak çömlek tarzı günlük eşyanın ele geçiş biçiminden tespit edilirler. Anadolu, Ege adaları ve Yunanistan'da tarih öncesi yerleşmelere ait yapılan kazılarda bu durum açıkça gözlenmektedir.

Henüz yazının insan hayatına girmediği bu çağlarda depremlerin yarattığı etkilerin, yerel halk üzerinde bıraktığı sosyal durum (acılar, panik, korkular) hakkında yazılı bir belge bulmak mümkün değildir. Arkeolojik çalışmalarla ortaya çıkan sonuçlar sadece depremin yıkıcılığı hakkında bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Deprem yaşanan yerleşmelere ait tabakaların altında iskelet kalıntılarının fazla ele geçmemesi, depremlerin aniden olmadığını, sarsıntıların canlıların kaçabileceği aralıklara yaşandığını akla getirmekle birlikte, Ölen canlıların günümüzde olduğu gibi yakınları tarafından toprak altından çıkarılıp başka bir alana gömülmüş olabileceğini de düşündürmektedir. Bu nedenle canlı kaybı hakkında tam bir bilgiye ulaşmak mümkün değildir. Bu durum, depremlerin şiddetinin fazla olmadığı anlamına da gelmemelidir. Genellikle yerleşimler depremlerden sonra bir süre terk edilmiş ve sonra tekrar kullanılmışlardır.

Özellikle, günümüzden beş bin yıl önce, M.Ö. 3 yıllarında başlayan ve uzun süre devam eden Arap yarımadasının kuzeye doğru hareketliliğinin, Anadolu yarımadası ile doğu Akdeniz ve Ege denizinde birbirini tetikleyen etkili hareketleri başlattığı ve bu arada pek çok yerleşmenin hasar gördüğü çeşitli kazılar sonucu saptanmaktadır. Anadolu'da yapılan arkeolojik kazılarda depremin en belirgin anlaşıldığı yerleşmelerden birisi Eskişehir yakınlarındaki Demircihüyük'tür. M.Ö. 3200-2500 yılları arasında yaşanılmış İlk Tunç çağına ait bu kentte, yerleşme kalıntılarının görüntüsü, sarsıntı ile oluşmuş yıkıntıları açıkça göstermektedir. Yine Batı Anadolu'nun önemli kentlerinden Troia'nın IV ile II. tabakaları arasında, Orta Anadolu'da Alacahöyük, Yozgat Alishar, Çorum Boğazköy, Güneyde Tarsus Gözlükule, Yumuktepe gibi, İlk Tunç Çağının eski kentlerinin çeşitli yaşam dönemlerinde depremlerle karşıya kaldıklarına dair kanıtlar ortaya çıkarılmıştır.

Aynı döneme ait bir ada kenti, Gökçeada (antik çağlardaki ismi İmbros) Yenibademli Höyük'te de depremin yıkıcılığı tespit edilmiştir. Ege Denizinin en büyük adası Girit'teki Orta Minos' ait (M.Ö.2000-1750) tabakalarda da bir çok deprem izi tespit edilmiştir. Girit uygarlığına adını veren Knossos sarayı ve Phaistos, Hagia Triada, Mallia saraylarının da aynı akibete uğradığı anlaşılmıştır. Saraylar dışında da pek çok önemli yapı, bu tarihlerde aniden yıkılmışlardır. M.Ö. 1580'lere gelindiğinde Ege dünyasının bir dizi depremle alt üst olduğu görülür. Depremler bölge ekonomisini ve o yıllarda oldukça aktif olan deniz ticaretini olumsuz etkilemiştir.

Yine Ege'de M.Ö. 1450'lerde tarihin en unutulmaz patlamalarından biri olan, Thera Adasının coğrafyasını yarım ay biçiminde değiştiren jeolojik hareket, iklim değişikliği ile pek çok hastalık ve kıtlığı da beraberinde getirmiştir. Bu acı fenomen halk tarafından yüzlerce yıl efsane biçiminde anlatılmış olmalıdır ki çok sonraları antik çağ yazarlarının metinlerine bile girmiştir.

ABSTRACT *It is understood both from geologic records and archaeological researches that, as it is today, in the prehistoric times in Anatolia and in Aegean there were many earthquakes. And these earthquakes not only influenced all these geographic area but can easily be said that they shaped it. It is interesting to note that geophysists see the Aegean World as a Magnificent Seismological World.*

Evidence of past earthquakes is abundant in the old settlement's construction levels; differences in ground levels, special way of the falling walls, the way the ordinary daily used potteries were recovered, all of them tell us about the damage done by earthquakes. This situation is repeatedly encountered in the archaeological excavations made in Anatolia, in Aegean islands and in Mainland Greece.

The people suffering all these disasters couldn't leave us written records of their fears, panics, sorrows, and their losses as we are talking about prehistory, a time when the writing was yet to be invented. In archaeological excavations we are only able to uncover the physical destruction. But still some of these findings bring us important clues about the people actually living them. The fact that the number of skeletons found under the levels of destruction is not big can make us think that the earthquakes didn't hit too powerfully and the people had the time to escape. Or maybe the death bodies were recovered by the survivors immediately after the destruction and were buried in other places, probably with the proper rituals. For this reason it is not possible to postulate about the magnitude of the losses. But one shouldn't be tempted to think that the severity of the quakes were limited. We know that many of the settlements were abandoned for a period of time, and then resettled. One can say that in most of the cases the destruction was complete.

Especially beginning from 3000 B.C. the activity of the Arabic Peninsula towards the North triggered many seismological activities in Anatolia, in Eastern Mediterranean and Aegean Sea. Consequently we understand through many excavations in this region that many settlements were damaged. In the Anatolian excavations one of the best sites which the effects of earthquakes can be seen is Demircihuyuk near Eskisehir. It was an Early Bronze Age settlement from 3200 B.C. till 2500 B.C. The simple view of the remains of the buildings makes us believe that their destruction was due to a seismological activity. Also in one of the important Western Anatolian town, Troia's levels

between II and IV, in Central Anatolia, Alacahoyuk, Yozgat Alisar, Corum Bogazkoy, in South Tarsus Gozlukule, Yumuktepe, in all these Early Bronze Age settlements the destructions of the earthquakes was discovered.

An other settlement dated to the same period, from the Aegean island of Gokceada (Antic name is Imbros) is Yenibademli Hoyuk in which the destruction can be seen clearly. In the Aegean biggest island, Crete, on the levels related to Middle Minoan (2000 B.C. – 1750 B.C.) lots of earthquakes' evidences were encountered. The Palace of Knossos (giving its name to the Cretan civilization), Phaistos, Hagia Triada, Mallia Palaces too met the same end. Beside the palaces many important buildings were all of a sudden demolished during that same time. Coming to B.C. 1580 a series of powerful earthquakes were rocking all Aegean World. Not only the buildings but the commercial activities through sea transports too were heavily hindered.

Also in Aegean Sea, in B.C. 1450, one of the most important volcanic explosion of all human history occurred in the island of Thera. The island took its crescent shape losing most of its existing land, and because of this geologic event epidemics and famines followed in Aegean World with dire consequences. This terrible occurrence must have been recorded so powerfully to mankind memory and must have been told as legends from generation to generation that, many centuries later; antic writers were able to remember and record them.